

Пралетары ўсіх краін, злучайцеся!

ЦЭНТРАЛЬНЫ ВЫКАНАЎЧЫ КАМІТЭТ БЕЛАРУСКАЕ ССР

З С Э С І Я VIII СКЛІКАНЬНЯ

15—23 верасьня 1928 г.

СТЭНАГРАФІЧНАЯ СПРАВАЗДАЧА

ВЫДАЊНЕ ЦВК БССР
М Е Н С К — 1 9 2 8

А вось тут за кордоном, за некалькі дзсяткаў вёрст паглядзеце на іншую дзяржаву, дзе на іншы лад дэмакратыя. Што там робіцца? Якое там будаўніцтва, якая там культурная рэвалюцыя? Ясна, не аб тым зараз там думаюць; там думаюць аб іншай рэвалюцыі, аб тэй рэвалюцыі, якую мы перажылі і заваёвы якой мы абараняем сваім соцыялістычным будаўніцтвам.

Вось чаму рабочыя,—будаўнікі Асінбуду, кіраўнікі прац на Асінбудзе,—я прызываю вас, каб вы памяталі, што гэтую лямпачку Ільліча вы будзеце ня толькі для СССР, гэтую лямпачку Ільліча ўбачаць недзе і за кордонам—рабоча-сялянскія масы як Заходняй Беларусі, так і Польшчы, а можа гэта лямпачка Ільліча дапаможа ім хутчэй наблізіцца да соцыяльнай рэвалюцыі, бо паміж соцыяльнай рэвалюцыяй і культурнай ёсць узаемаадносінны. Культурная рэвалюцыя прысьпяшае соцыяльную рэвалюцыю там, дзе гэта соцыяльная рэвалюцыя не адбылася.

І гэта, таварышы, трэба добра памятаць, што, будуючы Асінбуд, ствараючы культурную рэвалюцыю тут, мы, таварышы, прысьпяшаем соцыялістычнае будаўніцтва, а соцыялістычнае будаўніцтва ў нас прысьпяшае Кастрычнікавую рэвалюцыю і там, дзе пануе фашызм, дзе пануюць пільсудскія і інш.

Я лічу, што перад намі таксама важны акт і вельмі добры акт, што ўрад застанавіўся на такіх пытаннях, і гэты акт культурнай рэвалюцыі ў нас адзавецца ня толькі на Беларусі, але выклікае цікавасць з усіх бакоў. Ясна, што імперыялізм таксама хоча ўзняцца на ногі, ён стабілізуваўся моцна, але там ёсць вялікія процілегласці. Калі ўзмацняюцца імперыялістыя, калі растуць вытворчыя сілы, то як гэта робіцца? Працуе рабочы для буржуазнай дзяржавы, працуе селянін для буржуазнай дзяржавы, у нас жа працоўныя дзяржавай кіруюць. Вось чаму ў нашай працы ніякіх процілегласцяў няма і быць ня можа (воплескі).

Старшыня. Слова ад імя Інстытуту Сельскай і Лясной Гаспадаркі мае тав. Гарэцкі (воплескі).

Гарэцкі. Таварышы! Беларусь і ў мінулым, яшчэ і сучаснасьці перажывала і перажывае тое становішча, у эканомічным жыцці якое завецца ня толькі аграрнай перанаселенасцю, аб якім гаварыў тав. Карп, але Беларусь перажывае і адноснае прамысловае перанасельніцтва. У нас шмат кваліфікаванага рамесніцкага і людскога персону, які ня можа знайсці працу на месцы і павінен выяжджаць за межы Беларусі.

За межы Беларусі выехала ня толькі 1.000.000 сялян, аб чым гаварыў тут тав. Карп, за межы перад вайною выехала ня менш за некалькі соцень тысяч насельніцтва мястэчак

і гарадоў. І за апошнія гады ўжо Беларусь страціла ня менш 200.000 жыхароў местачковых і гарадзкіх рамеснікаў.

І вось такое вострае аграрнае перанасельніцтва, а таксама прамысловае прымушае Беларусь высунуць пытаньне аб індустрыялізацыі на выключнае месца. Няма ніводнай праблемы такой вялікай на Беларусі, як праблема індустрыялізацыі, і тут трэба сказаць, што ня толькі не павінна быць ніякага скэптыцызму ў тым, што праектаваны плян прамысловага будаўніцтва будзе выканан, але трэба сказаць, што плян і тое будаўніцтва ў прамысловасці, якое зараз вядзецца, павінны быць узмоцнены. Трэба, каб тэмп індустрыялізацыі Беларусі быў значна павялічаны, бо калі за 5 год мы будзем мець якіх-небудзь 50.000 чал. новых рабочых, то гэта ў вельмі малой меры знішчыць аграрнае і прамысловае перанасельніцтва Беларусі. Вы ацэніце гэтую лічбу ў 50.000, тады калі па пляне перанасельніцтва Беларусі за гэтыя 5 год павінна быць пераселена 380.000 сялянскага насельніцтва, і само па сабе самацёкам выйдзе ня менш да 100—150 тысяч насельніцтва мястэчак. Што супроць гэтай лічбы гэтыя 50 тысяч рабочых? Гэта ня больш $\frac{1}{7}$ часткі. Падлічыўшы сюды і сем'і,—прычым трэба сказаць, што рабочая сям'я—ня шэсьць чалавек у сярэднім, а ў сярэднім 3 чалавекі,—гэта складае 150 тысяч. Значыць, ня больш $\frac{1}{3}$ часткі толькі будзе акумулявана нашай беларускай прамысловасцю ад усёй тэй залішняй рабочай сілы, якая ёсць у гарадох і ў мястэчках на Беларусі. Адсюль—проблема індустрыялізацыі, праблема павялічэння тэмпу індустрыялізацыі ў значна большай меры, чым зараз, ёсць асноўная праблема Беларусі.

І калі Савецкі Саюз цалкам з краіны аграрна-прамысловай паступова стане краінай прамыслова-аграрнай, то мы павінны імкнуцца да таго, каб Беларусь, якая зараз ёсць тыповая аграрная краіна, зрабілася хоць-бы краінай аграрна-прамысловай, калі не прамыслова-аграрнай. А лічбы плянаў паказваюць, што ўсё-ж (праўда, гэта папярэдні варыянт), калі зараз у агульна-гуртовай прамысловасці ўсяго Саюзу Беларусь займае, як тут паказаў у сваім надзвычайна цікавым і бліскучым па энтузіязму і эрудыцыі дакладзе т. Карп, гэты процант толькі 1,2 проц., які ў канцы пяцігодкі, па варыянту ВСНГ Саюзу (які, праўда, цяпер мяняецца), у адноснай вазе стане толькі 0,9 проц. Гэта мінімальнае павялічэнне тэмпу павінна быць такім, каб хаця-б захаваўся 1,2 проц., калі не гаварыць ужо аб тых 3,5 проц., якія Беларусь мае па тэрыторыі і насельніцтву.

Але гэта пажаданьне, а дзе-ж рэальная пэўнасць у тым, што Савецкі ўрад Беларусі, пролетарыят Беларусі ажыццявіць пераход народнае гаспадаркі Беларусі на рэйкі

ЦЫЯ
НА
ЭЛАРУ
ВО

(Асобныя

індустрыялізацыі. У чым гэтая пэўнасьць? Гэтую пэўнасьць дае якраз той факт, які сёньня заслухала сэсія.

Эканомічная навука, якая завецца тэорыяй стандарту, або разьмяшчэньня прамысловасьці, гаворыць, што прамысловасьць асядае ў той краіне, дзе ёсьць танныя рукі, прамысловая сыравіна і прамысловы апал. Калі ня будзе двух элементаў, то прамысловасьці не стварыць. І калі на Беларусі ня было мясцовае сыравіны, а галоўнае—мясцовага апалу, то пры адных таных рабочых руках вы-б магутнай прамысловасьці не стварылі. Таму зусім зразумелы натуральны скэптыцызм Галоўэлектра, аб якім гаварыў т. Алейнікаў. Гэты скэптыцызм мае падставу. Але, калі на Беларусі ёсьць танная рабочая сіла—наш беларускі каменны вугаль, наш Данбас,—нашы поклады торпу,—але які становіцца каменным вугалем толькі праз электрыфікацыю,—раз мы маем гэты элемент, то перспэктывы індустрыялізацыі Беларусі з навуковага пункту погляду кордынальна пераварачваюцца. На базе электрыфікацыі і таннай рабочай сілы Беларусь смела можа будаваць свой плян ператварэньня з аграрнай краіны ў краіну прамыслова-аграрную. У гэтым ёсьць пэўнасьць, што пролетарыят на Беларусі сваю праграму цалкам выканае.

Аднак, гэта дае і новае пытаньне, што калі, як відаць, з дакладу, можна быць пэўным, што Асінібуд давядзе рэнтабельнасьць і магчымасьць атрымаць танную энэргію на торпе на Беларусі (а ў гэтым ёсьць упэўненасьць, як гэта відаць з дакладу тав. Карпа і Алейнікава), то гэта высювае зараз пытаньне, каб на працягу гэтай запраектаванай пяцігодкі была абавязкова рэалізавана другая электрастанцыя, каб была ўжо не раённая Асінаўская станцыя, а няхай-бы была пабудавана Беларуская Цэнтральная Электрычная Станцыя «Белцэнэльстан», як праграма бліжэйшай пяцігодкі, толькі па магутнасьці перавышаючая гэтую па меншай меры разы ў тры. Бо роля электрыфікацыі кордынальна зьмяняецца ў беларускіх умовах. Тут якраз гаварылі, што ў нас сапраўды першая раённая электрастанцыя. Што гэта значыць? Гэта значыць, што ў нас электрыфікацыя не прыстасоўваецца да існуючай старой прамысловасьці, не абслугоўвае толькі старую прамысловасьць,—у нас электрыфікацыя сама родзіць новую прамысловасьць, сама становіцца базаю індустрыялізацыі. Вось «Белцэнэльстан» павінна быць базай гэтай магутнай індустрыялізацыі Беларусі.

І калі гэта так, то паўстае пытаньне: дзе будаваць гэты «Белцэнэльстан»? Гэта вельмі важнае пытаньне, і ў праекце пастановы сэсіі ёсьць пункт аб гэтай другой электрастанцыі, і сэсія павінна заняцца пытаньнем, дзе будаваць, бо ад гэтага залежыць рэнтабельнасьць і самой электрастанцыі. І тут я-б высунуў ідэю індустрыялізацыі беларускага цэнтру.

Беларусь перажывае прыблізна па аналёгіі такі-ж тып эканомічнага разьвіцьця, які быў у Расіі,—«оскудение центра», аграрызацыя цэнтру. На Беларусі фактычна мы маем індустрыялізаванымі толькі акраіны: зараз Асінібуд, Гомель, Віцебск; калі ўзяць этнографічную Беларусь, дык Беласток, Вільна, і скрозь гэтага—аграрная пустыня, цэнтрам якой зьяўляецца Менск. І гэта стварае небяспеку эканомічнай устойлівасьці і разьвіцьця краіны. Таму пытаньне стварэньня Беларускага Цэнтральна-Прамысловага раёну з цэнтрам у Менску павінна быць высунута нашай сэсіяй з усёй катэгорычнасьцю. Трэба прапрацаваць гэта пытаньне і трэба індустрыяльным цэнтрам зрабіць Менск, і будаваць гэты «Белцэнэльстан» у Менску, бо толькі пры гэтых умовах Менск стане сапраўды пролетарскай чырвонай сталіцай Савецкай Беларусі. Без індустрыялізацыі і пролетарызацыі Менску—Менск застаецца горадам чыноўнікаў, служачых, горадам рамеснікаў, дробнай буржуазіі, гандляроў, а не магутным горадам, пролетарскай сталіцай. І гэта мае значэньне ня толькі ў культурным сэнсе, але і ў сэнсе палітычным і ў сэнсе стратэгічным, у сэнсе зьбіральніка, акумулятара ўсяго палітычнага дзяржаўнага будаўніцтва Савецкай Беларусі, якая ў будучым, бязумоўна, пад сьцягам СССР аб'яднае і Заходнюю Беларусь, якая ўсё яшчэ ў пацёмках і дзе гэтая лямпачка Ільліча яшчэ ня сьвеціць.

Дык няхай жыве наша другая, «Белцэнэльстан»! І няхай жыве Менск, будучая сапраўдная пролетарская сталіца пролетарскай дзяржавы савецкай этнографічнай соцыялістычнай Беларусі ў складзе СССР (воплескі).

Старшыня. Слова мае старшыня Бабруйскага Акруговага Выканаўчага Камітэту тав. Рачыцкі.

Рачыцкі. Зусім бясспрэчна, што Асінаўская Раённая Электрычная Станцыя павінна зьявіцца і зьявіцца буйным штуршком для разьвіцьця эканомікі Беларусі, для прасоўваньня больш шпакім тэмпам нашай прамысловасьці, культуры і сельскай гаспадаркі.

Зусім правы былі тыя таварышы, што казалі, што мала знайсці спажыўца энэргіі толькі ў асобе прамысловасьці, трэба яго знайсці і ў сельскай гаспадарцы. Я лічу, што нам трэба даць наметку, каб ва ўсіх галінах нашай эканомікі, па тых раёнах, што будуць абслугоўвацца Асінібудам, была ўвязана справа так, каб ня толькі прамысловасьць забясьпечвалася энэргіяй, але і сельская гаспадарка; каб ужо сёньня нашыя каморнікі, агрономы і іншыя вясковыя працаўнікі, якія будуць упарадкоўваць вёску, будаваць калектывы або пасёлкі, ужо сёньня ўвязвалі сваю працу, як ячэйкі, патрабуючыя гэтую энэргію, якую мы рыхтуем.

Я лічу, што той дзень, калі было вырашана пытаньне аб пабудове Асінаўскай Раёнай Электрастанцыі ў беларус-